Írta: Szabó László
2012. július 20. péntek, 08:51 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:23

# Az én rendszerváltásom 19.
# Györffy István nyomában 2. rész
# Magyarok és románok Várasfenesen –Finisen

A magyar néprajzban hosszú idő óta vita folyik arról, hogy a természeti népek kutatására kialakított etnológiai és antropológiai módszerek hogyan s miként használhatók az európai közösségek megismerésére. Egyik kitűnő tanárom mondta: „Fordítsuk meg a dolgot. Gondoljuk el: egy történeti néprajzot művelő kutató, hogy saját módszereit alkalmazhassa a maoriknál, beállít, s kéri a törzsfőnöktől a Protocollumot, a varázslótól a Historia Domust vagy a Matrikulát”. Óvatosnak kell tehát lennünk a módszerek tekintetében.

Nos, mi, akik a Jászkunság bőséges iratanyagában is kutatva alakítottuk ki módszereinket, s bevontuk az írásos források vizsgálatát is, hogy meghosszabbítsuk az emberi emlékezetet, Györffyhez hasonlóan Fenesen is kerestük, kértük az iratokat. Ilyenek azonban nincsenek; az egyházi iratokat, a régi kegytárgyakat (kelyhek, úrasztalterítők, kenyérosztó tálak) lista ellenében átvették a hatvanas években, s ismeretlen helyre szállították. De ilyen sorsa jutottak a községi iratok is. A meglevő kataszteri térképekről kivakarták a régi számokat, a csatolt iratokból senki nem tudja, hol lehetnek, de kutatni semmiképpen nem lehet bennük. Így például a privatizáció, a földek visszaadása emlékezet alapján folyik: „Ettől-eddig volt az enyém”. S kikarózzák nem kis vita, veszekedés után. Méghozzá ugyanúgy különböző helyeken, olykor öt-hat tagban is. Persze ezt a földek különböző minősége is indokolja. Arany János –hiszen Szalonta nem messze van ide–, újból megírhatná a vén Márkus hamis tanúságtételének legendáját, hiszen a módszerek több száz éve mit sem változtak.

Egy egész társadalom épít a huszadik században az emlékezetre. Az írásos bizonyítékok a gyakorlatban másodrendűek. A közösség –magyarok és románok– mégis megoldotta a nagy kérdést, s ma óriási erővel folyik a munka a földeken. Újra szépszámú csorda jár ki, az emberek lovat, tehenet tartanak, kisgépeket próbálnak beszerezni, s megélénkültek az állat- és terményvásárok is.

Györffy István könyvének térképét egy háznál megtaláltuk, s sikerült egy belterületi –villanybevezetés céljait szolgáló– telekhatáros térképet is lemásolni. Keményfi Róbert kollégánk nyilvántartások hiánya miatt minden házat végigjárt, s több mint 600 családot azonosított be, hogy román, magyar vagy vegyes családok-e. Ezt vetjük majd össze a Györffy-térképpel, annak egykori, nemzetségeket rögzítő állapotával. Ugyanis itt is, csakúgy, mint a Kunságban, Jászságban, egy-egy nagyobb család a falu egy részén, egymás szomszédságában lakott. Ugyanígy ülnek az emberek a templomban is: a szószéktől jobbra a

templomon felül lakók, ellenkező oldalon az alul lakók. Ezenkívül családonként, nemenként és koronként. Ugyanez a román családok ülésrendje a görög katolikus templomban. S hihetőleg ez volt a temetők egykori rendje is.

S mi a kis magánnépszámlálás eredménye?

Az, hogy az érkezésünkkor megadott, 50-50 százalék román-magyar arány nem valós. Körülbelül 70 százalék körül vannak a magyarok, élnek kis számban vegyes családok is (3-4 százalék); a többi román ajkú. Györffy István és Sipos Orbán óta az arány nem változott, csupán néhány vegyes házasság jött létre. Ezt a szülők ma erősen ellenzik, főként magyar részről. Ottlétünkkor is „leányszöktetés" volt. A magyar leány, aki falubeli román legénybe volt szerelmes, s együtt jártak Nagyváradon főiskolára, megszökött –azaz távol összeköltözött– a román legénnyel. A két család hónapok múlva békült meg, s a leány a román végre költözött. Kettős esküvő volt: a román és a magyar templomban egyaránt volt szertartás, de a nemzetiségek szembenállása, a család egyes tagjainak bojkottja igen szomorú hangulatú „kislakodalmat" tett lehetővé.

A románok eredetileg a Felsőrészen, annak is az erdőhöz közel eső részén laktak, illetve néhány család a falun átfolyó patak szigetén, amely a szolnoki Tabánhoz hasonló zegzugos s igen szegény rész. Megállapíthattuk, hogy a román családok ma lejjebb költöztek, beékelődtek –megvásárolva telkeket, portákat– a magyarok közé, s együtt élnek, jószomszédi viszonyban. Éppen ezért többnek tűnnek a valóságos lélekszámoknál. A vegyes családok gyermekei (mindegy, hogy a férfi vagy a nő a magyar) már elrománosodnak.

E faluban nem voltak sem 1919-ben, sem 1944-45-ben véres pogromok, mint a szomszédos Köröstárkányban vagy Remetén. A román bíró és pap nem engedte be a faluba a katonaságot egyik esetben sem. Mégis. Mégis állandó feszültségérzetük volt. A jó viszonyról szóló kijelentések kissé színjátéknak tűntek.

(folyt.köv.)

Új Néplap 1991. október 2.